

Vliv představitelnosti slov na osvojování slovních tvarů v češtině

Posudek diplomové práce

Diplomová práce **Adama Kříže** se zabývá faktory, které ovlivňují osvojování slovních tvarů u českých dětí. Z těchto faktorů si jako hlavní vybírá představitelnost, o které (na základě současných poznatků z jiných jazyků, než je čeština) tvrdí, že má na osvojování morfologie vliv.

První, přehledová část představuje koncept představitelnosti slov a dává ho do souvislosti s osvojováním gramatiky mateřského jazyka. Autor zde prokazuje velmi dobrou obeznámenost se současným stavem bádání v této oblasti a jednotlivé poznatky se mu daří koherentně usouvztažňovat. Ocenit lze rovněž to, že autor práce s přečtenou literaturou pracuje opatrně – často k různým tvrzením přistupuje kriticky a je schopen odkrývat nedostatky v metodologii nebo ve zobecněních jednotlivých citovaných prací.

V druhé části práce autor představuje vlastní empirický výzkum, respektive vlastně tři dílčí výzkumy, které vedou k celkovému cíli – identifikovat, nakolik představitelnost slov ovlivňuje osvojení jejich tvarů.

V prvním dílčím výzkumu autor prostřednictvím dotazníku zjišťuje odhadovaný věk osvojení vybraných slov, která spadají pod vybrané vzory (100 slov podle vzoru *žena*, 88 slov podle vzoru *hrad*, 20 slov podle *brečet* a 82 slov podle *čekat*). Celkově shromáždil data od 116 respondentů. Z těchto dat potom vybral slova, která byla použita v dalších dvou dílčích výzkumech.

V druhém dílčím výzkumu autor zkoumal na vybraných 98 slovech několik faktorů, u nichž na základě přečtené literatury předpokládal, že by mohly ovlivňovat osvojování morfologie. Jednalo se o frekvenci (v psaném i mluveném korpusu), délku slova, jeho představitelnost, konkrétnost, specifickou a familiaritu. Poslední čtyři vlastnosti zkoumal opět prostřednictvím dotazníku, a to u celkově 256 studentů.

Ve třetím, hlavním výzkumu pak autor usouvztažňoval jednotlivé faktory s věkem osvojení jednotlivých tvarů (u 1,5–3,5letých dětí), který získal prostřednictvím rodičovského dotazníku. Na základě regresní analýzy pak dochází k závěru, že představitelnost je spolu s frekvencí slova/tvaru v mluvených projevech hlavním faktorem, který ovlivňuje věk jeho osvojení. V případě sekundárních tvarů (nominativ plurálu u substantiv a minulé příčestí a druhá osoba prezenta u sloves) se k těmto faktorům přidává ještě odhadovaný věk osvojení základního tvaru (třetí osoba singuláru prezenta u sloves a nominativ singuláru u substantiv). Jedná se o výsledky velmi důležité, které z velké části potvrzují závěry jiných badatelů, které byly činěny na základě analýz jiných jazyků.

Autor je ve vyhodnocení výsledků velmi pečlivý a nečiní přemrštěná zobecnění. Je si vědom určitých omezení své práce (daných například výběrem slov, která byla předmětem výzkumu, anebo použitou metodou výzkumu) – ta mu ovšem nejsou na překážku, ale prezentuje je jako otevřené možnosti, kudy by se mohl výzkum v této oblasti ubírat dále.

K diplomové práci mám několik otázek, nepovažuji je však za zásadní:

1. Na s. 39 a 40 se uvádí průměrné hodnoty odhadovaného věku osvojení u slov, která měla fixní pozici ve všech verzích dotazníku, a u slov, jejichž pozice byla v různých verzích různá. Rozdíly mezi těmito hodnotami nejsou statisticky vyčísleny – není to potenciální problém?

2. Autorovi vyšla značně vysoká korelace mezi představitelností a konkrétností – v jiných výzkumech však byla korelace mezi těmito dvěma měřítky o hodně nižší. Čím by to mohlo být způsobeno?

3. Autor do výsledné analýzy zařadil i 15 rodičovských dotazníků, které poukazují na to, že dítě, o němž rodič informuje, vyrůstá jako bilingvní. Nemůže to do výsledků přinášet určité zkreslení?

4. Autor v analýze pracuje s takzvaným korigovaným průměrným věkem osvojení. Rozumím důvodům, proč může být vhodnější než reálný průměrný věk, ale přesto bych se zeptal, zda autor zkoušel ve výsledných analýzách pracovat i s reálným průměrným věkem a pokud ano, jak se lišily výsledky.

Práce je po formulační a formální stránce v pořádku.

Domnívám se, že diplomová práce Adama Kříže požadavky kladené na tento typ práce jednoznačně splňuje, ba je výrazně překračuje, a navrhuji ji hodnotit jako **výbornou**.

V Praze dne 10. září 2013

Mgr. Jan Chromý, Ph.D.
oponent